א בריוו פון י. ל. פרץ שול

געערטער רעדאקטאר פון ד. א. וו.:

אין אייער צייטונג פון לעצטן פרייטאג איז דערשינען אן ארטיקל פון דר. י. שאפירא אונטער דעם פאלגנדיקן קעפל: "וואָס וויל די פאלקס שול". וואָס איז אין דער אמת'ן אן אטאקע פון הינטן אויף דער י. ל. פרץ שול אין ווינניפעג.

מיר באציכענען עס אלס "אן אטאקע פון הינטן", ווייל דער חשוב'ער דאקטאר רוסט ניט אן אונזער נאמען און באהאלט זיך אונטער דעם באנאלן אויסרייד: "איך האָב אויפגעגייט א היטל; וועמען זי פאסט יענער קאן זי אנטאן". דער עולם אבער ווייסט, אז ער מיינט אונז, ווייל 2 יאר איז ער געווען דער פרינציפאל פון אונזער שול און איצט האט ער זי פארלאזען און האט געגרינדעט א נייע. זיין ארטיקל דערפאר, וואו ער גיט מיאוס'ע אנצוהערענישן וועגן דער דערציאונגס סיסטעם אין אלע שולן, חוץ זיינער, וועט זיכער אנגענומען ווערן אלס זיין דערקלערונג.

וואונדערט עס אונז ניט אויף דר. שאפירא. פאר די לעצטע צוויי יאר האבן מיר אים אזוי דערקענט, אז קיין האנדלונג זיינע וועט אונז ניט איבערראשן. ווען א מענש קאן פאר זעקס מאנאטן זיין דער אנפירער פון אן אינסטיטוציע, קריגן סיסטעמאטיש געהאלט פון איר און אין דער זעלבער צייט אינטערעסירן קעגן איר, פירן רכילות'ן צווישן טוער און לערער פון דער זעלבער אינסטיטוציע — אזן דאס אלץ צוליב צוגרייטן א באדן פאר א איינע קרעמל — פון אזא מענשן קאן מען אלעס דערוואַרטן און מיט אים פירן מיר ניט קיין פאלעמיק.

אויף אייך אבער, הער רעדאקטאר, וואונדערט אונז זייער. איר און אייער צייטונג זיינט באקאנט פאר אייער ערלאכקייט און אומפארטייאישקייט. איר האט ניט געדארפט דערלאזן, אז אן אייער צייטונג זאָל דערלויבט ווערן אויפגעלאדענען אויף אזא מין באהאלט טענעס אופן.

די פרץ שול איז ווינניפעג איז אן אינסטיטוציע אין וועלכער עס לערנען זיך ביז 600 אידישע קינדער; וועלכע ווערט געשטיצט פון אידן פון אלע ריכטונגען און פון א גרויסער צאל אנגעזעענע אר־גאניזאציעס, אי אלגעמיין באלעבאטישע, אי אזעלכע ווי די פוע"צ און נאצ. ארב. פארבאנד. אויב דער פרינציפאל פון דער שול האט אונזער שול געפונען אין אזא צושטאנד, וועלכן ער מאכט אויס אין זיין ארטיקל — וואָס האט ער געטאן דעם צו־שטאנד צו פארבעסערן?

אלס ענטפער אויף דער פראגע, און אין אלגעמיין, צוליב באקאנען דעם עולם מיט דער מאדאלישער פערזענלאכקייט פון דר. שאפירא און מיט דעם ווערט פון זיין ערות זאָגן, שיקן מיר אייך דאָ צוויי דאָקומענטן, וועלכע מיר בעטן אייך צו דרוקן אין דער נאענטסטער אויסגאבע פון אייער חשוב'ער צייטונג. דער ערשטער דאקומענט איז א בריוו געשריבן פון אונזער פון דער זעלבער אינסטיטוציע — אזן דאס אלץ צוליב צוגרייטן א באדן פאר א איינע קרעמל — פון אזא מענשן קאן מען אלעס דערוואַרטן און מיט אים פירן מיר ניט קיין פאלעמיק.

אויף אייך אבער, הער רעדאקטאר, וואונדערט אונז זייער. איר און אייער צייטונג זיינט באקאנט פאר אייער ערלאכקייט און אומפארטייאישקייט. איר האט ניט געדארפט דערלאזן, אז אן אייער צייטונג זאָל דערלויבט ווערן אויפגעלאדענען אויף אזא מין באהאלט טענעס אופן.

מיר דערקלערן קאטעגאריש, אז אין די באהויפטונגען איז ניט קיין שמץ פון אמת, בנוגע צודער פראגראם פון דער שול זיינען קיינע סכסוכים ניט פארגעקומען.

עס איז ניט געווען קיין איין פאל, וואו איינער פון די אויבנדערמאנטע לערער האט עפעס פארגעשלאגן אין באצוג צו דער שול פראגראם און זיין פארשלאג איז ניט אנגענומען געווארן.

די סכסוכים וואָס זיינען פארגעקומען זיינט דר. שאפירא איז אנגעקומען אין שול — אן אועלכע זיינען ליידער געווען צופיל — אי מיט די לערער, טוטמאן ארייננערעכנט, אי מיט דער פארוואלטונג, האָבן לחלוטין ניט געהאט עס טאן מיט דער פראגראם. איינע ניק פון זיי זיינען געווען, נאר ניט וויכטיק צ. ב.: צי זאָגן די לערער יא, אדער נאן האבן א באזונדער צימער און אויב יא, וועלכן; צי זאָל דר. שאפירא האבן דאס רעכט אויף דעם אפיס צו באנוצן פאר שול מכ־שירים; צי זאָגן די ענגליש קראָסן יא אדער ניט האבן א שפיץ אויף זייערן קאס־צערס. עס זיינען אויך פארגעקומען סכ־סוכים צווישן דר. שאפירא און אנדערע לערער וועגן וויכטיקערע פראגן, צ. ב.: מעטאָדן פון לערנען לייענען און שרייבן מיט די אינגערע קינדער; וועלכע ווערט געשטיצט פון אידן פון אלע ריכטונגען און פון א גרויסער צאל אנגעזעענע אר־גאניזאציעס, אי אלגעמיין באלעבאטישע, אי אזעלכע ווי די פוע"צ און נאצ. ארב. פארבאנד. אויב דער פרינציפאל פון דער שול האט אונזער שול געפונען אין אזא צושטאנד, וועלכן ער מאכט אויס אין זיין ארטיקל — וואָס האט ער געטאן דעם צו־שטאנד צו פארבעסערן?

אלס ענטפער אויף דער פראגע, און אין אלגעמיין, צוליב באקאנען דעם עולם מיט דער מאדאלישער פערזענלאכקייט פון דר. שאפירא און מיט דעם ווערט פון זיין ערות זאָגן, שיקן מיר אייך דאָ צוויי דאָ־קומענטן, וועלכע מיר בעטן אייך צו דרוקן אין דער נאענטסטער אויסגאבע פון אייער חשוב'ער צייטונג. דער ערשטער דאקומענט איז א בריוו געשריבן פון אונ־זער פון דער זעלבער אינסטיטוציע, אזן דאס אלץ צוליב צוגרייטן א באדן פאר א איינע קרעמל — פון אזא מענשן קאן מען אלעס דערוואַרטן און מיט אים פירן מיר ניט קיין פאלעמיק.

מיר האָפן, אז איר וועט דאן קומען צום באשלוס, אז די פרץ שול איז ניט אראָפּגענאגען פונ'ם דרך הישר; אז פילע חברים ערלאכע אין גוטמיינענדע, ווערן אויסגענוצט דורך פאלשער, שעדלאכער אינפארמאציע און אז די נייע שול ווערט פאלגלאך געבארן ניט אין קרוישה נאר אין טומאה.

אלס אן ארגאניזאציע, וועלכע איז פאר פיל יאָרן פארבונדן מיט אונזער שול, פאר דערן מיר אייך אויף איר זאָלט די פראגע דערלאכט באטראכטן און אונז אדער פרעגן ווייסן: זייט איר מיט אונז אדער פרעגן אונז?

מיט דרך ארץ,

י. ל. פרץ שול, מאי 9טן, 1930.

באריכטן פון אונטערזוכונגס קאמיטעט

מיר, דער ספעציעלער קאמיטעט פון דעם אידיש נאציאנאל־ארבעטער פאר־באנד בר. 20, דערוויילט אויף דער אלגע־מיינער פארזאמלונג מאי, דעם 11טן, זיי־נען געקומען צום באשלוס:

1) אז עס איז פעסטגעשטעלט געווארן, אז אין דער פרץ־שול האָט ניט געהערשט און האָט זיך קיינמאָל ניט ארויסגעוויזן קיין פיינטלאכע באציאונג צו העברייא־איש, אדער ציוניזם, און אז אין די ראמען פון דער פרץ שול פראגראם, אלס אן אומ־פארטייאישע שול האָט דער קאמיטעט קיינמאָל ניט געמאכט קיינע שטערונגען דעם פרינציפאל פון שול דר. י. שאפירא.

2) אז דר. י. שאפירא און אויף טוטמאן האָבן קיינמאָל ניט געשטעלט דער שול אפארוואלטונג קיינע פרינציפיעלע פאדע־רונגען אין באצוג צו העברייאיש אדער ציוניזם.

3) אז דער אולטימאטום פון דר. שאָ־פירא געשטעלט אלס באדינג פאר'ן פאר־בלייבן אין שול אלס פרינציפאל, איז גע־ווען געצילט הויפטזאכלאך צו שאפן א דיקטאטור פון דר. שאפירא איבער אלע לערער אין אויף דעם שול קאמיטעט. און ווען די לערער האָבן די פארערונגען פון דר. שאפירא ניט אנגענומען, איז די פאר־וואלטונג געווען געצוואונגען צוריקצוזיין דר. שאפירא'ס אולטימאטום.

4) אז אויב דר. שאפירא און טוטמאן האָבן געוואָלט שאפן אן אויסגעשפראכע־נע פארטייאישע שול פון אן אנדער ריכ־טונג און פראגראם ווי די פרץ־שול, האָבן זיי עס געדארפט אפן דערקלערן דעם קאמיטעט פון דער פרץ־שול, און דערפאר אין דער אופן, ווי אזוי זיי זיינען אנגע־נאגנען מיט דער ארבעט פון שאפן אן אנ־דער שול געווען זייער אומטאקטיש אן אומפארא־נטווארטלאך אז דר. שאפירא אין אז די דאזיקע טאקטיק האָט מעגלאך געמאכט, אז עס זאָל זיך שאפן אן אט־מאספערע פון רכילות און אומצוטרויען; און ספעציעל דר. שאפירא, זייענדיק גלייכצייטיק דער פרינציפאל פון שול, האָט זיכער געדארפט ארויסווייזן מער פראנטווארטלאכקייט צו זיין אמט, איי־ער ער האָט אנגעפאנגען ארגאניזירן אן אנדער שול.

5) אז אויך די מיטגלידער פון דעם שול קאמיטעט, וועלכע האָבן זיך באטייי־ליקט אין די פארהאנדלונגען צו שאפן א נייע שול, האָבן געמאכט אן איבערגע־איילטן שריט און האָבן דערמיט נאך מער געהאלפן שאפן אן אטמאספערע פון אומ־צוטרוי און פיינטלאכקייט.

6) מיר גלויבן, אז אויב עס זיינען דא אנהייננער פון א שול מיט אן אנדער פראגראם און ריכטונג, איז עס זייער רעכט צו בויען א שול אין אנקלאנג מיט זייער וועלט אנשויונג, אבער אונטער די לאקאלע אומשטענדן, אויך די צייט, דער אופן, דער ווי אזוי, און אויך די מיטלען וועלכע זיינען אנגעווענדעט געווארן האָ־בען מעגלאך געמאכט, אז אין וויניפעג זאָל זיך שאפן אן אטמאספערע אויך איז שעדלאך פאר דער שול באוועגונג אין אלגעמיין.

7) אז ניט קוקנדיק אויף דער שולד פון איניקע פערזאנען, וועלכע האָבן געשאפן אז די פיינטלאכע אטמאספערע גלייכ־מיר, אז עס איז אין די אינטערעסן פון אלעמען וועמען עס איז טייער די אידי־שע דערציאונג, אז עס זאָל געפינען ווערן וועגן אן מיטלען, ווי אזוי אפעשאפן אט די אטמאספערע פון פיינטלאכקייט און קליינלאכקייטן.

אין דערפאר דערקלערן מיר, אז פארשטייער פון דער פרץ־שול פארוואל־טונג און פארשטייער פון דער געפלאנ־טער נייער שול זאָלן פארמירן א ספעציי־לן קאמיטעט, וועלכער זאָל זעען אויס־געפונען ווערן וועגן אן מיטלען, ווי אזוי אט די שעדלאכע אטמאספערע פון פיינט־לאכקייט און ווידער מעגלאך מאכן גע־מיינשאפטלאכע, אדער אפילו אויב באַ־זונדערע, דאך פרידלאכע ארבעט אויף דעם געביט פון דעם אידיש־וועלטלאכן שול וועזן.

דער קאמיטעט:

ב. שעפס,

דר. י. פערלמאן,

ז. זלאטניק,

ס. שיינים,

ס. קייטיק.

מעדיצינישע שמועסן :: פון דר. גרשון לעווין

אבערגלויבן אין מעדיצין

2

ביים פאלק הערשט שוין לאנג דער גלויבן, אז ס'זיינען פאראן מיטלען, וואָס קאנען ווירקן אויף דעם געשלעכט פונם עובר, דאס הייסט, אז ס'זאָל געבוירן ווערן, לויט דעם פארלאנג, א אינגעל אדער א מיידל. אינם תלמוד זיינען אויך פאראן א סך באמערקונגען וועגן דעם ענין און ס'הערשט די מיינונג, אז דאס געשלעכט פונם עובר ווערט באשטימט באלד ביי דער באפרוכטונג (אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזרע תחלה יולדת נקבה — נדה כ"ח ע"ב) און דער־פאר איז דאס בעטן אויף א געוויסן גע־שלעכט שוין בשעת דער שוואנגערשאפט, לויט דעם תלמוד, א תפלת־שוא.

צוריק מיט א יאר פערציק האָט א גרויסן טומל אנגעמאכט אין דער גאנצער וועלט פראָפעסאר שענק פון ווין מיט זיין טעאָריע, אז מען קאן געבוירן א קינד פון דעם געשלעכט וואָס מען וויל אויף א גאר פשוט'ן אופן: אויב א שוואנגערע פרוי דערנערט זיך פארשטאנדן אין פיש, ווערט געבוירן א אינגל, אויב מיט קיולהידראטן (מעל שפייזן, זיסקייט־טען, פירות וכדומה) — ווערט געבוירן א מיידל. די לעצטע רוסישע צארין, וואָס האָט זייער געוואָלט האָבן א זון, א יורש־עצר, האָט דעם פראָפעסאר איינגעלאדן אז זיך אין ער האָט זי ערנערט לויט דער טעאָריע און זי האָט טאקע געבוירן א . . . מיידל.

דער פראָפעסאר שענק האָט שפעטער געמוזט דעמיסאיגירן נישט דערפאר, וואָס זיין טעאָריע האָט ניט געווירקט, נאר פשוט דערפאר, וואָס ער האָט, בכדי פעסטשטעלן די ריכטקייט פון זיין טע־אָריע, פארגעשטעלט נעבאך אין דעם וויסנשאפטלאכן דאקטוירים פאראיין א געפעלשטע סטאטיסטיק. מען דארף אבער מודה זיין, אז ער האָט מיט זיין פאלשער טעאָריע פארט געגעבן א גע־וויסן אימפולס צו פארשן אין דער ריכ־טונג.

אין דער לעצטער צייט באגעגענען מיר זיך אין דער מעדיצינישער ליטעראטור מיט זייער א סך פארשונגען אין דעם ענין, זיי גייען אין צוויי ריכטונגען: 1) צי קאן מען לכתחילה ווירקן, אז ס'זאָל געבוירן ווערן א איינגל, אדער א מיידל און 2) צי קאן מען בשעת דער שוואנ־גערשאפט באשטימען, וואָס פאר א גע־שלעכט ס'וועט געבוירן ווערן. וואָס אנ־באלאנגט דער ערשטער פראגע — ווערן דורך פארשיידענע דאקטוירים אנגעגעבן מיטלען, ווי אזוי צו דערגרייכן, אז ס'זאָל געבוירן ווערן א קינד פון דעם געשלעכט, וואָס מען פארלאנגט, צי מען קאן דע־רויף שטעלן — איז נאך נישט קלאר. וואָס איז שייך צו דער צווייטער פראגע, האָט פאר פינף יאר איינער פון די דאָק־טוירים אין דער פרוען־קליניק פון בער־לינער אוניווערזיטעט געוווכט מיטלען בעת דער שוואנגערשאפט צו באשטימען, וואָס פאר א געשלעכט ס'וועט געבוירן ווערן און ער פארלאנגט, אז אין צוויי און 60 פאלן פון שוואנגערשאפט האָט ער זעקס און פופציק מאָל ריכטיק גע־טראָפן אין פאראויס דאָס געשלעכט פונם קינד. אָט איז נאך א באוויז, ווי א פראָב־לעם, וואָס איז א זייער לאנגע צייט באַ־טראכט געווארן אלס אן אבערגלויב, באקומט א וויסנשאפטלאכע פרצוף.

דער גלויבן אין "פארקוקן זיך" — ד. ה. אז די שוואנגערע פרוי קאן זיך פאר־קוקן אויף א שיינע ווי אויף אויף א מיאוסע זאָך צו וועלכער דאָס געבוירענע קינד קאן זיין ענלאך, איז זייער אלט און איז נאך אפילו איצט פארשפרייט נישט נאר צווישן דעם בריטיש עולם, נאר אויך צווישן דער אינטעליגענץ . . . בכדי צו האָבן שיינע קינדער באַ־פוצט מען געוויינלאך דעם שלאָף־צימער פון דער שוואנגערער פרוי מיט שיינע און עסטעטישע זאָכן בכלל און מיט פאטאָ־גראפיעס פון שיינע קינדער בפרט. אינג־לאך אדער פרעדלאך, אפהיינינע דערפון וואָס מען וויל האָבן. שוואנגערע פרוי־ען פארמיידן אלע מיאוסע זאָכן. זיי באַ־זוכן ניט קיין זאָלאניש גארטן, וואָס מען קאן זעען מיאוסע חיות און בהמות. שפיץ זיך נישט מיט קעקלאך אדער חינ־טעלאך וכדומה. די פראגע איז א זייער אינטערעסאנטע, און ס'האָבן מיט איר זיך באשעפטיקט זייער א סך געלערנטע. דעם עלטסטן ביישפיל פון "פארקוקן זיך" ביי בהמות זעען מיר אין דער תו־רה, אינ'ם עקספערימענט פון יעקב אבי־נו מיט די שאָף (בראשית ל — 37). אזוי ווי ס'איז באקאנט, האָט ער אין דעם ארט, וואו די שאָף פלעגן קומען טרינקען, אנידערגעשטעלט שטעקלעכער פון פארשיידענע גרינע בוימער, וועלכע ער האָט אין א סך ערטער אפגעשיילט די קאָרע. ביז ס'האָט זיך באוויז־זייט געקאָנט אויף זיי פארקוקן. דאָק־טאָר פרעוס, וועלכער ברייענגט די גע־שיכטע אין זיין בוך: — די ביבליש־תלמודישע מעדיצין", מאכט א באמער־קונג, אז די דערציילונג האָט דערגרייכט א גרויסע ליטעראַרישע באריהמיס און אלע, וואָס האָבן געשריבן וועגן "פאר־קוק זיך", ציטירן זי, אבער כלומרשט פון היפקראטעס'עס כתבים, אין אמת'ן אבער, איז דאָס א בפירוש'ער מדרש (מדרש — ט).

זייער פארשפרייט איז דער אבערגלויב בען, אז אלצדינג, וואָס פאסירט דער־שוואנגערער פרוי אויסערלאך קאן זיך אפשלאגן אויפ'ן עובר אויף אויסערלאך. אויב די שוואנגערע האָט זיך לכשל א כאפ געטאן ביי דער באק פון שרעק בשעת א שריפה, ווערט דאָס קינד גע־בוירן מיט א "פלאָק" אויפ'ן בעקל. אויב די שוואנגערע איז אריינגעקראָכן אין אן אויוון — ווערט געבוירן א קינד מיט רויטע האָר, וכדומה. פונ'ם וויסנשאפט־לאכן שטאנדפונקט איז דאָס א נאריש־ער אבערגלויבן אן וואָסערע ס'איז לאָגישן סמך. כדי צו דערקלערן, ווי ווייט דאָס איז אומעגלאך, מוזן מיר זאָגן עטלא־כע ווערטער מכוח פארמערן זיך בכלל. די באשעפענישן, וואָס באשטייען נאך פון איין צעלע, פארמאָגן נישט זעלבסטפאר־שטענדלאך קיין ספעציעלע אברים פאר פריה ורביה, און זיי פארמערן זיך א דאנק דעם, וואָס אין א געוויסער צייט האָבן זיי זיך בוך אויפ'ן בעקל, אויב מיר זאָלן אויסלאָזן אלע אנדערע אופן, אז אין א געוויסער צייט האָבן זיי זיך אויפגעהויבן. דאָס איז א פול־שטענדיקע אילוסטראציע פון אזא אר־

(שלוס אויף זייט 3)

ערד ציטערנישן, זייערע אורזאכן און זייערע שוידערלאכע רעזולטאטן

פון נ. פאדאלסקי

די איטאליענער האָבן א שפריכ־וואָרט: — זע נעאפאל און שטארב", — ווייל דו וועסט זעען, זאָגן זיי, די שענסטע שטאָט אין דער וועלט, און דו וועסט אר־בערלעבן די פיינסטע מינוטן פון דיין לעבן.

אין אמת'ן איז עס טאקע אזוי. דער הימל אין דרום איטאליע איז כמעט אלע מאָל ליכטיק העל, און אין נעאפאל איז ער ליכטיקער און קלארער ווי אומעטום. דער מיטללענדישער ים איז כמעט שטענ־דיק בלוי, און ביי די ברעגן פון נעאַ־פאל איז זיין קאָלער באציבערנד. די שטאָט פון אונטער דעם אוקינוס קוקט אויס ווי א שטאָט פון פאלאצן. הינטער איר צעקאפנס ליגן בלויע בערג, און דרום פון נעאפאל איז דער ריזיקער ברוין הויטיקער וואולקאן וואזוואוויוס, וועמעס שפיץ שניידט זיך אריין אין סאמע צענ־טער פון הימל.

איטאליע איז שיין, איטאליע איז פרעכטיק. זי באקט זיך איין אין האר־צען, און פאר לאנגע יאָרן צוים זיך דאָס הארץ פון דעם רייזענדן מיט ליבע צו יענעם גלאנרייכן לאנד פון זון־שיין און געטלאעכער פראכט. זי האָט דעם צויבער פון א בליענדער בלום, און דער צויבער האלט אן פאר יאָרן און יאָרן.

צום רייזנדן וואָס האָט געזעען א סך לענדער און האָט געלעבט אין פארשיי־דענע טיילן פון דעם ערד קוגל, זיינען די עראינערונגען וועגן איטאליע ווי דער אומסקער פון א שיינעם חלום, זי קומט צוריק צו זיין הארצן ווי די ווידעראויס־לעבונג פון אנגענעמע און פריילאכע טעג.

איטאליע אטעמט מיט לעבן און מיט זאפטיקער לוסטיקייט. און ניט בלויז דער איינגעבארענער, וועלכער האָט פאר־לאָזט זיין מוטערלאנד פאר א צייט פילט אויך דער פרעמדער, אז ער איז געווען אין א ווייל, פילט אויף א מייל, בעסער געזאָגט, זיין גאנץ לעבן. אז ער איז געווען אין א פרעכטיקן גן־עדן. אין וויניק אנדערע לענדער אויף דער ערד, וועקלט זיך די געשיכטע אויף מיט אזוי פיל צויבער, גלאנרייכקייט, און אנציאונג ווי אין אי־טאליע.

דאָס לאנד איז ווי א קאסטן אנגע־זעצט מיט בריליאנטן און זעלטענע דיי־מענטן, און דער גערענץ וואנדערט ארום ווי צעמיישט, ווען מיר דיינקען וועגן דעם — אָט זיינען מיר אין ארויס, ווי־עס דוכט זיך אונז אז מיר לעבן אין די גראנדיעזע טעג פון די צעזארס: אָט זיי־נען מיר אין פיזא, וואו מיר שפרייזן אי־בער די ריינע און ווייסע גאסן באַ־טראכטנדיק בילדער, וואָס האָבן גערירט מענשלאכע הערצער פאר דורות און דור־רות; און אָט זיינען מיר אין נעאפאל, נאָענט צו דעם האלב דהימלענדן וועזוא־וויאוס, ניט קוקנדיק אויף זיין גרויזאַ־מען צאָרן פון דער נאטור, דאָס הארץ צע־ניסט זיך פון הנאה, דאָס איינגענע לעבן שמעלצט זיך צענויף מיט דער פאר־נאנענהייט. מיט דער קעגנוואָרט און דער צוקונפט, מיט אלע דורות וואָס זיי־נען פארשווונדן געווארן, און אויף מיט די וואָס דארפן ערשט קומען.

אין אָט דעם לאנד פון זון־שיין און שפיעלעוודיקער צויבערלאכקייט, וואו מענ־שען קומען זיך אפרוען און צונויפגיסן מיט דער נאטור און אירע ברכות, פארכמורעט אמאָל דער הימל, דער טאָג ווערט פארוואונדלט אין נאכט, די גוטע און געבענשטע ערד הויבט אָן צו ציטערן, דער ים הויבט אויף זיינע כוואליעס, ווי ער זאָל וועלן איינשלינגען אלעס וואָס ליגט ווייט אין נאענט צו זיינע ברעגן, הייזער פאלן און באנראָבן אונטער זיך זייערע איינוואוינער. בערג ווערן פאר־וואנדלט אין טאלן, צעשמאלצענער מע־טאל אין שטיין גיסן זיך ארויס פון דעם אדער יענעם וואולקאן, מיליאָנען לויפן ארום ווי משוגעים, טויזנטער ווערן פאר־שלונגען פון דער ערד — א חורבן קומט אויף דער פראכט, פארגיכטונג באַ־הערשט יערן ווינקל.

דאָס איז די גרויסע קללה פון ערד־ציטערנישן און וואולקאן אויפרייסן, וואָס איטאליע ווייסט זייער טעם זיין ווי טוי־זענטער יאָרן. די קללה פרעסט אויף טוי־זענטער מענשן־קינדער לעבענדיקערהייד און פון זייער געדעכטעניש בלייבט ניט קיין שפור. זי פאקט די איינוואוינער פלוצלונג צומאָל ניט עבנדיק די מינדס־טע וואָרנונג אדער א פארהיטונגס סימן. דער חורבן קומט אָן אין מיטן נאכט ווי א שטורם־ווינט אָן ווישט אָפּ ישובים פון דער ערד גלייך ווי גאָרנים געווען. די איטאליענער ווייסן עס און געדייענקען די רעזולטאטן, ווייל די געפערלאכע קללה באזוכט זייער לאנד גאנץ אָפט, און כמ־עט אלע מאָל מאָל מיט שוידערלאכע פאלגן.

לעבן נעאפאל, טאקע אויף כמעט אויף דעם זעלבן פלאַץ, ווי די ערדציטער־ניש פון לעצטנס האָט אויפגעשריבן איר שוידערלאכן אורטייל, געפינט זיך דער ריזיקער און מאָנסטער־וואולקאן, וועזו־אוואוס, וועלכער האָט געמאכט א בית־הקברות פון צוויי גרויסע, רייכע און בלייענדע שטעט — פאמפעי און הערקו־לאנום. מיט זיינע ימים לאווא האָט ער זיי פארגאסן, הייזער און זייערע איינ־וואוינער, און ער האָט געמאכט א פלאכן מדבר פון שווארצן שטיין אויפ'ן אָרט, וואו לעבן האָט פולסירט און געגען האָבן זייט דורות געוואוינט. עס איז פארגעקו־מען מיט איבער אכצן הונדערט יאָר צוריק, 79 יאָר נאך דער קריסטלאכער צייט רעכענונג, אבער דער שפיץ פון באַרג, וואָס זאָגט ערות אויפ'ן אומ־גליק, ווארפט נאָך איצט אָן אז אימה אויף די איינוואוינער פון די ארומיקע שטעט.

וועזוואוויאוס שלאָפט א געשטאקן שלאָף, אבער מענשן האָבן מורא, אז דער מאָנסטער זאָל זיך פלוצלונג ניט אויפלאָפן און אנהויבן צו דונערן, אזוי, אז די ערד ארום אן ארום זאָל אנפאנ־גען אויינשלינגען מענשן און אלס שרעק און צווייפל אירע נעגל. און ניט אומזיסט איז עס אזוי, מיט דער קעגנוואָרט און דער צוקונפט, מיט אלע דורות וואָס זיי־נען פארשווונדן געווארן, און אויף מיט פויליקיים און לאָזט פילן פון צייט צו צייט אז ער עקזיסטירט, אז זיין גרויסער צארן האָט זיך נאָך ניט איינגעשטילט.

וועלן אין אלגעמיין אין אלגעמיין אין אלגעמיין